

PROBLEMATIČNO IGRANJE NA SREČO

**VODNIK ZA DRUŽINE
V TEŽAVAH**

Vsebine v brošuri so plod dolgoletnega nabiranja znanj s področja iger na srečo ter izkušenj, ki smo jih pridobili z aktivnim delovanjem na področju preventive, raziskovanja in pomoči hazarderjem ter njihovim bližnjim osebam. Naš portal Mladi hazarder predstavlja najkvalitetnejšo slovensko spletno platformo za iskanje pomoči v težavah, ki so posledica hazardiranja.

Fotografije v brošuri so le v ilustrativne namene, osebe na njih niso povezane s problematičnim igranjem na srečo.

Avtorstvo fotografij: spletna baza depositphotos.com

Lektoriranje: Petra Brezinščak

Oblikovanje: Zavod Etnika

Tisk: Demago d.d.

Naklada: 10.000 izvodov

Brošura je financirana iz sredstev v okviru projekta "Ne zakockaj svoje prihodnosti", ki ga sofinancira Ministrstvo za zdravje RS.

Za vsebine v tej brošuri odgovarja izključno Zavod Etnika.

Za brošuro in naše delo na področju iger na srečo nismo prejeli nobenih sredstev s strani slovenske industrije iger na srečo.

Zavod Etnika, oktober 2019

KAZALO

01 O IGRAH NA SREČO IN ZASVOJENOSTI	4
UVOD	5
KAJ JE IGRANJE NA SREČO OZ. HAZARDIRANJE?	6
PROBLEMATIČNO IGRANJE NA SREČO	7
ZAKAJ IMAJO NEKATERI LJUDJE Z IGRAMI NA SREČO TEŽAVE?	9
ALI SO VSE IGRE ENAKO TVEGANE ZA RAZVOJ TEŽAV?	11
DEJAVNIKI TVEGANJA	12
KAKO VEMO, DA JE NEKAJ NAROBE?	13
ZNAKI PROBLEMATIČNEGA IGRANJA	14
ŠKODLJIVE POSLEDICE PROBLEMATIČNEGA HAZARDIRANJA	15
ZAKAJ JE TAKO TEŽKO PRENEHATI IGRATI	16
ŠKODLJIVI VPLIVI PROBLEMATIČNEGA HAZARDIRANJA NA DRUŽINO	17
RAZCVET IGRALNIŠKEGA TRGA V SLOVENIJI	19

02 NA POTI K SPREMEMBAM	20
KAKO POMAGATI ČLANU DRUŽINE, DA BO PRENEHAL HAZARDIRATI?	21
STOPNJE NA POTI DO OKREVANJA	22
KAJ LAHKO PRIČAKUJETE NA POTI OKREVANJA	23
V KAJ VERJAMEJO HAZARDERJI IN KAJ JE RES	24
UREJANJE DRUŽINSKIH FINANC	25
KAKO DO POMOČI	29
LITERATURA:	30

01 O IGRAH NA SREČO IN ZASVOJENOSTI

UVOD

Ta brošura je namenjena vsem, ki ste v skrbeh za koga med vašimi najdražjimi in menite, da ima težave, ki so posledica pretiranega igranja na srečo. Najbrž se tudi sprašujete, ali ni z igranjem na srečo nemara že zasvojen.

Hazardiranje člana družine lahko dolgo poteka povsem neopaženo. Na voljo ni nobenih zunanjih pokazateljev, kot jih poznamo pri alkoholu, tobaku ali drogah. Na hazardiranje družina največkrat posumi, ko nastopijo resne finančne težave in težave v odnosih s članom družine.

Včasih se zgodi, da družina za hazardiranje izve šele takrat, ko je že zelo zadolžena. Tedaj nastopijo šok, zmedenost in jeza, kar predstavlja povsem normalno reakcijo prizadetih.

Večina družin, ki se soočijo s problematičnim igranjem v družini, želi vedeti, kako si lahko povrnejo nadzor nad svojimi življenji.

Ta brošura vam bo pomagala:

- razumeti problematično igranje,
- prepoznavati znake problematičnega igranja,
- razumeti škodljive vplive hazardiranja na družino,
- poiskati načine, da povrnete red v življenje družine,
- poiskati načine, kako se lotiti finančnih težav,
- poiskati načine, kako pomagati sebi in družini.

KAJ JE IGRANJE NA SREČO OZ. HAZARDIRANJE?

Hazardiramo oz. na srečo igramo vsakič, ko sprejmemo tveganje, da bomo s stavo pridobili (ali izgubili) denar oz. drugo premoženje, izid dogodka pa je večinoma odvisen od naključja.

V Sloveniji delimo igre na srečo na posebne in klasične igre. Posebne igre na srečo izvajajo v igralnicah, mednje spadajo ruleta, igre s kartami, igre s kockami in igralni avtomati. V igralnih salonih so na voljo le igre na igralnih avtomatih. Klasične igre na srečo pri nas prirejata dve družbi, mednje pa sodijo različne loterijske igre, srečke in športne stave.

Igre na srečo je mogoče igrati tudi na spletu. Tam igra poteka veliko hitreje, igralci igrajo več različnih iger, igrajo pogosteje in bolj impulzivno, stavni vložki so višji. Dostopnost do spletnih igralnic je hipna, hazardiramo lahko od doma, anonimno, 24 ur na dan. Ob tem lahko hitro izgubimo občutek za porabljeni čas in denar, pretiravamo z vnosom alkohola, drog ali drugih snovi, ki nam zameglijo presojo. Vsa naštetá tveganja so vezana na strukturne značilnosti spletnega načina igranja.

Mladolletniki igrajo njim najdostopnejše igre, najpogosteje so to loto, hitre srečke, športne stave ter različne namizne in izkustvene igre za denar s prijatelji ali vrstniki.

V slovenskem Zakonu o igrah na srečo ni splošne prepovedi udeležbe mladolletnih oseb pri igranju iger na srečo. Zakon mladolletnim osebám eksplícitno prepoveduje le igranje iger, pri katerih poteka obvezna legitimacija igralca. Mladolletne osebe nimajo vstopa v igralnice in igralne salone, prav tako jim ni dovoljeno odpreti spletnega igralnega računa pri nobeni od domačih družb, ki prirejata loterijske igre in športne stave tudi na spletu.

PROBLEMATIČNO IGRANJE NA SREČO

Pri problematičnem igranju na srečo ne gre le za denar, ki je bil zaigran. Sem prištevamo vsako obliko igranja, ki negativno vpliva na življenje posameznika in njegovih bližnjih.

Temelj za postavitve diagnoze predstavlja obseg negativnih posledic hazardiranja, ta dejavnik je pogosto bolj poveden kakor pa same igralske navade posameznika.

Igranje na srečo postane težava, kadar:

- moti naše vsakodnevne obveznosti (služba, šola ...),
- povzroča težave v partnerskih ali medosebnih odnosih v družini,
- povzroča težave v socialnih stikih (prijatelji, sodelavci ...),
- povzroča stalne finančne težave,
- negativno vpliva na naše duševno in telesno zdravje,
- smo zanj pripravljeni kršiti družbene norme in zakone.

Poznamo različne stopnje igranja na srečo:

- **Rekreativno igranje** je občasno igranje na srečo, ki ne povzroča negativnih posledic.
- **Rizično igranje** je igranje na način, ki vsebuje tveganje za razvoj težav. Igralec občasno že čuti nekatere negativne posledice hazardiranja.
- **Problematično igranje** je igranje v večji meri, kot si igralec lahko privošč; tako igranje spremljajo številne negativne posledice.
- **Patološko igranje** je drugi izraz za zasvojenost z igrami na srečo. Igranje je povsem ušlo nadzoru, potrebno je zdravljenje.

Ljudi s težavami, ki so posledica hazardiranja, najdemo v vseh delih družbe. Nahajajo se v vseh starostnih, izobrazbenih, kulturnih in plačilnih skupinah oz. razredih.

Problematično igranje se lahko pojavi praktično čez noč, včasih pa traja tudi nekaj let, da se razvije. Kdo bo razvil težave, kdaj se bo to zgodilo in pri kateri obliki hazarda, je nemogoče napovedati, saj se ljudje med sabo razlikujemo. Nekateri lahko igrajo relativno pogosto in nimajo težav, drugi pa igrajo redkeje in jim je tudi to preveč.

Približno 90% vse bruto realizacije iger na srečo v Sloveniji ustvarijo igralniške igre, igralni avtomati in športne stave.¹

Leta 2008 je skupni delež problematičnega igranja v odrasli populaciji znašal skoraj 2%; četrtna med njimi je igrala na način, ki ga imenujemo patološko igranje.²

Športne stave, igralni avtomati in ruleta prispevajo tudi največji delež problematičnega in patološkega igranja na srečo v Sloveniji.

Viri:

1. Finančna uprava RS: Zbirni podatki o igrah na srečo v obdobju 2012–2018.
2. Makarovič, M. (2010): Towards the patterns of Problem Gambling in Slovenia.

ZAKAJ IMAJO NEKATERI LJUDJE Z IGRAMI NA SREČO TEŽAVE?

Pred tremi desetletji so ljudje v Sloveniji na srečo igrali tako, da so enkrat na teden vplačali loto ali športne stave in čakali na nedeljski večer, ko je postalo jasno, ali so ta teden zmagali ali izgubili. Glede na ponudbo, ki je na voljo danes, je bilo nekdanje igranje na srečo nedolžna nedeljska zabava, ki ni povzročala kakšnih pomembnih negativnih posledic.

Danes so priložnosti za hazardiranje na voljo povsod in na voljo so vsak trenutek v dnevu. Država prek sistema podeljevanja koncesij igranje iger na srečo popularizira, oglašuje in tako skrbi, da je hazardiranje v družbi široko sprejeto.

Posledica široke dostopnosti iger na srečo je, da jih danes igra veliko več ljudi kot nekoč in tudi veliko pogosteje. Prav zato je pojav problematičnega igranja v družbi tudi veliko bolj razširjen in opazen.

Veliko ljudi se ne zaveda, da je igranje na srečo povezano tudi s tveganji za razvoj težav in zasvojenosti. Prav tako ne poznajo opozorilnih znakov problematičnega igranja. Zato se številnim zgodi, da preidejo v fazo problematičnega igranja, pa se pri tem sploh ne zavedajo, kaj se dogaja.

Ena od največjih težav, ki je značilna za problematično hazardiranje, je t. i. lov za izgubami. Denar, ki so ga zaigrali, si igralci skušajo povrniti z dodatnim hazardiranjem. Toda vsak lov za izgubami vodi le še v dodatne izgube in povečuje skupno finančno izgubo, ki si jo je igralec nabral s hazardiranjem.

Poleg iskanja sprostitve, zabave in adrenalina vodi nekatere ljudi v igranje na srečo pogosto tudi kopica drugih razlogov, zaradi katerih nastanejo težave.

Med njimi so lahko:

- upanje na velik dobiček,
- lov za izgubami,
- impulzivnost (igranje brez premisleka),
- popravljanje samopodobe,
- osamljenost,
- beg pred življenjskimi težavami,
- lajšanje duševne ali fizične bolečine,
- boj s tesnobo in depresijo.

Študija FUDŠ (2010) med 1113 dijaki zaključnih letnikov srednjih šol na Goriškem in Dolenjskem je ugotovila deleže problematičnega igranja med mladimi v Sloveniji, ki so nekajkrat višji, kot v običajni populaciji. Raziskava je pokazala, da je bilo 12,6% mladih v območju tveganja za razvoj težav, 4,25% je bilo problematičnih igralcev, 3,15% vseh mladih iz raziskave pa je igre na srečo igralo na način, ki ga poznamo kot patološko igranje.

Vir:

Besednjak Valič T., Makarovič M. (2017). *Outlining risk factors for youth problem gambling with possibilities for prevention - Situation in municipality Nova Gorica.*

ALI SO VSE IGRE ENAKO TVEGANE ZA RAZVOJ TEŽAV?

Vsaka oblika zasvojenosti je tesno povezana z elektrokemičnimi procesi v naših možganih. Te procese lahko aktivirajo tudi igre na srečo. Če z igranjem pretiravamo, lahko razvijemo navado igranja na srečo, ta pa lahko pri nekaterih posameznikih preide tudi v zasvojenost.

Vse igre na srečo vsebujejo zasvojitveni potencial, zato lahko vsaka oblika hazardiranja povzroči težave. Seveda pa se igre med sabo razlikujejo in kakšna igra lahko povzroči več škode kakor druge. Prav tako se nanje različno odzivamo tudi ljudje, zato na ta vprašanja ni enostavnih odgovorov.

Če igre na srečo igramo le tu in tam, težav načeloma ne bi smeli imeti. Če smo si za "glavno" igro izbrali loto, smo bolj ali manj na varni strani, saj je temeljna strukturna značilnost te igre "počasna" igra z žrebanjem enkrat na teden. Toda če bi žrebanje lota opravili vsakih pet minut, bi se ta relativno nenevarna igra naenkrat spremenila v hitro igro s številnimi ponovitvami v kratkem časovnem obdobju. Zaradi te nove lastnosti bi se zelo povečal zasvojitveni potencial igre. In prav v tem miselnem eksperimentu se tudi skriva odgovor na vprašanje, katere igre so bolj in katere manj tvegane za razvoj težav.

Na modernem igralnem aparatu se nova igra prične vsake tri do štiri sekunde, v eni uri lahko odigramo tudi preko tisoč iger. Integralni del igre na avtomatu so domišljene izplačilne sheme, izjemna grafika, vizualni efekti ter glasba in zvoki, ki slavijo zmage. Naloga vseh teh domislic je ojačevanje naše želje po nadaljnjem igranju, avtomat nas želi v igri zadržati čim dalj.

Zaradi teh strukturnih lastnosti so raziskovalci, ki preučujejo moderni igralni avtomat, tega razglasili za igro z najvišjim zasvojitvenim potencialom med vsemi igrami na srečo.

Približno enako tvegano je tudi vsako igranje spletnih iger na srečo, saj npr. kazino igre na spletu potekajo nekajkrat hitreje kakor v nespletnem kazinu. Ruleto lahko na spletu odigrate trikrat v minuti, na ruleti s krupjejem v tradicionalni igralnici pa se v eni uri zvrsti med 30 in 40 iger.

Za športne stave velja, da je nadpovprečno tvegano igranje stav v živo, takšno igranje namreč spodbuja impulzivno vedenje.

DEJAVNIKI TVEGANJA

Dejavniki tveganja pomenijo višjo stopnjo ogroženosti za razvoj problematičnega igranja pri posamezniku. Nekaj najpogostejših dejavnikov tveganja:

- velik dobitek ob prvih poskusih igranja na srečo,
- stalne finančne težave,
- nedavna izguba službe, ločitev ali smrt partnerja,
- uporaba hazarda za lajšanje duševne bolečine ali bolezenskih stanj,
- pogosta osamljenost in dolgčas,
- impulzivno vedenje, sprejemanje številnih tveganj,
- uporaba hazarda, alkohola ali drog za izboljšanje razpoloženja,
- pogosta depresivnost ali tesnoba,
- travmatizirana osebnost, žrtev zlorabe,
- zgodovina zlorabe alkohola, drog ali iger na srečo,
- zgodovina problematičnega igranja v družini,
- prepričanost o sistemu igranja, ki zvišuje možnost za dobitke.

Večji ko je seštevek dejavnikov tveganja s tega seznama, bolj previden bi moral biti posameznik, na katerega se nanašajo, pri vstopanju v svet iger na srečo.

Ko problematično igranje na srečo preide v zasvojenost, je njena poglavitna lastnost izjemen potencial za destrukcijo. V primerih, ko se ta razdiralni potencial prične udejanjati, so lahko posledice za posameznika in družino katastrofalne. Uniči lahko partnerske zveze in družine, povzroči izgube zaposlitev, zapravljeni so lahko premoženja. Patološko igranje na srečo je zmeraj povezano z velikimi izgubami in dolgovi, kar negativno vpliva na duševno zdravje posameznika in članov družine. Stalna sopotnika igralca v dolgovih sta stres in depresija, močno se zviša tveganje za samomorilno vedenje.

KAKO VEMO, DA JE NEKAJ NAROBE?

Družine znajo ponavadi zelo dobro oceniti, da se nekaj dogaja, ne vedo pa, *kaj* se dogaja. Ena od prvih težav, na katero naleti družina hazarderja, je njegovo zanikanje obstoja kakršnihkoli težav. Domači lahko opazijo določene spremembe in odklone ter s tem seznanijo igralca, ta pa vse naštetu zanika. Na vprašanja, kje je bil in kam je izginil denar, bo zmeraj našel priročne izgovore. Če člani družine niso podrobneje seznanjeni s fenomenom problematičnega igranja na srečo, takemu igralcu težko oporekajo in jih je preprosto zmešiti. Zaradi tega je problematično hazardiranje na začetku zelo težko prepoznati. Partnerji takih igralcev so velikokrat v dvomu in ne vedo, ali gre za težavo, ki jo povzroča zasvojenost, ali pa gre le za krizo v odnosu.

ZNAKI PROBLEMATIČNEGA IGRANJA

Tipični, **z denarjem povezani znaki** so lahko: nepojasneni dolgovi ali izposojanje denarja, nenadno pojavljanje večjih količin denarja, izginjanje denarja ali predmetov z vrednostjo, neplačani računi, grožnje z izklopi ...

Težave **v medosebnih odnosih** se kažejo kot nihanja v razpoloženju, nenadni izbruhi jeze, agresivnosti in nasilja nad partnerjem ali družinskim članom, poskusi nadzorovanja položaja in manipulacije z uporabo groženj, šarma in laži, prikrivanje dejavnosti, povezanih s hazardiranjem, vse večja samoizolacija, vse manj časa za družino, prijatelje in družabne dogodke ...

Spremembe v obnašanju se kažejo kot spremembe v spalnih navadah, pri hrani, pri spolnosti, v zapostavljanju higiene in kot pogostejša uporaba alkohola ali drog, neprihajanje na družinske dogodke, zdravstvene težave stresnega značaja (glavoboli, prebavne težave), goljufije ali kraje denarja za nadaljnje igranje ali poplačilo dolgov, denarni spori z drugimi ljudmi, pravne težave zaradi hazardiranja, depresivnost, suicidalno razmišljanje ...

Čas za hazardiranje, ki ga družinski član nameni tej dejavnosti, je lahko prav tako dober pokazatelj težav. Skladno z rastjo porabe časa za igranje na srečo in fantaziranje o prihodnjih hazarderskih podvigih se skrajšuje čas, ki ga igralec posveča družini. Za nekaj časa kar preprosto izgine. Še en tipični znak je lahko zanemarjanje dnevnih obveznosti oz. zamujanje in/ali izostajanje v službi ali šoli.

ŠKODLJIVE POSLEDICE PROBLEMATIČNEGA HAZARDIRANJA

Pretirano hazardiranje ponavadi vodi v številne težave. Nekateri ljudje sčasoma izgubijo nadzor nad količino časa in denarja, ki ga namenijo hazardiranju. Občasne težave s pomanjkanjem denarja postanejo stalne, denar za gospodinjstvo in plačilo računov porabijo za nadaljevanje igre. Pogosto si morajo denar izposojati pri sorodnikih in prijateljih. Zaradi nastalih dolgov imajo lahko močne občutke krivde, ki jih pogosto spremljajo nemir, razdražljivost in epizode depresivnosti.

Hazardiranje jih tako zaposli, da jim pogosto ne ostane nič časa za hobi-je, druženje s prijatelji, hišna opravila itd. Igralci se težko osredotočijo na karkoli, kar ni povezano z igrami na srečo, saj jim misli ves čas bežijo v fantaziranje o bodočih hazarderskih akcijah.

Igralec s hazardersko motnjo (patološki hazarder) je nekdo, ki so ga igre na srečo posrkale vase in postale osrednji del njegovega življenja. Gre za nekemično obliko zasvojenosti, pri kateri se pojavijo enaki simptomi kot pri drugih oblikah zasvojenosti (alkohol, tobak, droge).

ZAKAJ JE TAKO TEŽKO PRENEHATI IGRATI

Ko problematično igranje preide v zasvojenost, izgine vse, kar je igranje na srečo nekoč delalo privlačno in zabavno. Ljudje igrajo naprej, ker jih v igranje silijo na hazardiranje navajeni možgani. Sprožajo se enaki mehanizmi kot pri alkoholu ali drogah. Zasvojenec čuti neobvladljivo potrebo (hlepenje) po igranju, podobno kot alkoholik po alkoholu. Ljudje igrajo dalje, čeprav se zavedajo, da v igri ne uživajo več in da si s tem le še poslabšujejo položaj.

Mnogi igralci večkrat neuspešno poskušajo nadzirati, zmanjšati ali popolnoma opustiti igranje na srečo.

Neizmerno težko se jim je odpovedati vlogi igralca, ki so jo živeli tako dolgo, in čez noč zavreči ves čas, denar in čustva, ki so jih vložili v igranje na srečo. Prav tako ne morejo sprejeti dejstva, da denarja, ki so ga zaigrali, ne bo nikoli več mogoče povrniti.

ŠKODLJIVI VPLIVI PROBLEMATIČNEGA HAZARDIRANJA NA DRUŽINO

Neobvladljivo igranje na srečo ene osebe ima negativni vpliv še na nadaljnjih pet do deset oseb, ki so tej osebi blizu. V tem krogu, ki ga izriše zasvojenost, so partner, otroci in drugi sorodniki, pa tudi prijatelji in sodelavci.

Hazardiranje člana družine je lahko dolgo prikrito, saj so zasvojeni s hazardom mojstri prikrievanja in manipulacije. Skrivnost je ponavadi razkrita šele potem, ko nastopijo razmere, v katerih prikrievanje več ni možno, na primer pojav tretjih oseb, ki zahtevajo vračilo denarja, in grožnje z izvršbo s strani banke ipd. Ko se družina sooči s skupno vsoto zaigranega denarja, ponavadi nastopi šok. Če ste partner neobvladljivega hazarderja, je takšno soočenje za vas zanesljivo zelo stresno. Pomembno je, da v stanju stresa ne delate nobenih pomembnih korakov, kot je prekinitev partnerskega odnosa. Vzemite si čas za premislek.

Ključne težave, s katerimi se soočajo družine:

- okvarjeni medosebni odnosi,
- finančna stiska,
- poslabšano duševno in fizično zdravje,
- prekinitev komuniciranja, izolacija,
- konflikti, nezaupanje,
- zanemarjanje družine,
- psihično in fizično nasilje,
- škodljivi vpliv na otroke,
- pojav drugih zasvojenosti v družini.

Nekatere družine ali partnerstva teh težav ne preživijo, druge družine pa se s težavami spoprimejo in še bolj okrepijo vezi med člani družine.

Ljudje, katerih starš ali sorojenec je bil problematični igralec, so do desetkrat bolj ogroženi za razvoj problematičnega igranja od ljudi, ki v družini niso imeli problematičnega hazarderja.

Vir:

Dowling, N. A., Jackson, A. C., Thomas, S. A., & Frydenberg, E. (2010). Children at risk of developing problem gambling.

Depresija

Ljudje, pri katerih je igranje na srečo postalo povsem neobvladljivo, so pogosto finančno povsem uničeni. Pojavljajo se jim občutki ujetosti, brezizhodnosti in brezupa. Stalni spremljevalec v obdobju obupa je depresija. Stres, tesnoba in depresija so pogosto prisotni tako pri igralcu s hazardersko motnjo kot tudi pri članih njegove družine.

Samomorilne misli in poskusi samomora

Ideacije in poskusi samomora so v populaciji patoloških hazarderjev nekajkrat višji kot v običajni populaciji. To tveganje se v nekoliko manjši meri nanaša tudi na člane družine. Tveganje za samomor je največje v primerih, ko je prisotna nezdravljena duševna motnja (npr. depresija) ali zloraba alkohola in drog. Vsako grožnjo s samomorom je treba vzeti skrajno resno.

Če vas skrbi, da je vaša bližnja oseba samomorilno ogrožena, pristopite k njej in izrazite svojo skrb zanjo.

Za nujno pomoč ali nasvet, kako ravnati, lahko pokličete na katero od kriznih telefonskih linij:

112 – Center za obveščanje (za takojšnjo nujno pomoč)

116 123 – Zaupni telefon Samarijan in Sopotnik (24h/dan)

116 111 – TOM – telefon za otroke in mladostnike (vsak dan med 12. in 20. uro)

01 520 99 00 – Klic v duševni stiski (vsak dan med 19. in 7. uro zjutraj)

031 233 211 – Ženska svetovalnica – krizni center (24h/dan)

RAZCVET IGRALNIŠKEGA TRGA V SLOVENIJI

Prvi kazino smo na ozemlju Slovenije dobili v Portorožu leta 1913. Po drugi svetovni vojni sta se odprli igralnici v Portorožu (1964) in na Bledu (1965). Zamišljeni sta bili kot popestritev turistične ponudbe in vanju so smeli vstopiti izključno gostje iz tujine. Leta 1984 se je v svet igralništva podalo tudi podjetje HIT, ki je na slovensko-italijanski meji pričelo uvajati ameriški tip igralništva. Do osamosvojitve se je odprlo še nekaj igralnic, v katere so še zmeraj smeli izključno tuji državljani. Kmalu po osamosvojitveni vojni leta 1991 pa so nekatere igralnice vstop dovolile tudi slovenskim državljanom. Z novim zakonom o igrah na srečo je bila leta 1995 prepoved vstopa za domače goste tudi uradno odpravljena.

V Sloveniji je bilo dolgo zakoreninjeno prepričanje, da težav s problematičnim igranjem nimamo, ker so gostje igralnic skorajda izključno tuji turisti.

Strategija razvoja igralništva v Sloveniji iz leta 1997 navaja podatek, da znaša delež domačih gostov v igralnicah le 2%. Slovenske goste po tej analizi predstavljajo le "avanturistični" podjetniki in "bolje situiran sloj".

Konec 90-ih je znašalo razmerje med tujimi in domačimi obiskovalci igralnic okrog 90 proti 10% v prid tujih obiskovalcev, približno deset let kasneje pa le še 70 proti 30%.

K porastu deleža domačih gostov je pripomoglo predvsem odprtje nekaj deset igralnih salonov po vsej državi, ki so svoje trženjske aktivnosti usmerili predvsem na lokalno prebivalstvo. Zasičenost slovenskega igralniškega trga je bila s 13 igralnici in 34 igralnimi saloni dosežena v letu 2007.

Leta 2018 je pri nas delovalo 10 igralnic in 26 igralnih salonov. V njih je bilo nameščenih skupno 7.957 igralnih avtomatov in 259 igralnih miz.¹

Bruto prihodek od iger na srečo v Sloveniji je leta 2018 znašal 308 mio. evrov. S koncesionari in davkom od iger na srečo smo zbrali 110 mio. evrov dajatev.¹

V letu 2018 smo Slovenci opravili za 98 mio. evrov vplačil za športne stave in 103 mio. evrov vplačil za loterijske igre.^{2,3}

Viri:

1. Finančna uprava RS: Zbirni podatki o igrah na srečo v obdobju 2012–2018.
2. Letno poročilo Športne loterije 2018.
3. Letno poročilo Loterije Slovenije 2018.

02 NA POTI K SPREMEMBAM

KAKO POMAGATI ČLANU DRUŽINE, DA BO PRENEHAL HAZARDIRATI?

Brez sodelovanja osebe, ki hazardira, to žal ni mogoče. Ljudje se sami odločijo, če in kdaj bodo prenehali igrati. Oseba mora biti za tako veliko spremembo zelo motivirana.

Za začetek je nujno potreben odkrit pogovor, brez kričanja in obsojanja. Pokažite razumevanje, skušajte biti konstruktivni. Ko govorite, ostanite povsem mirni. To ni zmeraj preprosto, sploh če vas preplavljajo občutki prevaranosti, prizadetosti in jeze. Če bo oseba čutila, da jo skušate razumeti in pomagati, se bodo možnosti za odprt in pošten pogovor ter skupno snovanje strategije izhoda iz težav zelo povečale.

Pri tem se kot osebnost ne zanikajte, upoštevajte tudi svoja čustva. Tudi vi namreč trpite negativne posledice problematičnega igranja družinskega člana. Skušajte mu nazorno opisati, kako njegovo neobvladljivo igranje negativno vpliva na vas in na celotno družino. Ne obsojajte ga za storjeno škodo, skušajte ga motivirati za spremembe.

Vaš skupni cilj je sprememba v vedenju hazarderja.

STOPNJE NA POTI DO OKREVANJA

Če želite pomagati osebi, ki hazardira, je priporočljivo poznati pot, ki jo prehodijo hazarderji na poti iz zasvojenosti.

1. Nezanimanje: Oseba ne kaže zanimanja za spremembe

Igralec v tej fazi ne verjame oz. zanika, da ima zaradi hazarda sploh kakšne težave, pozive k spremembam zavrača. V tej fazi poskrbite, da sta denar in drugo premoženje pred hazarderjem zaščiteni. Lahko si priskrbite tudi pravni ali finančni nasvet.

2. Razmišljanje: Oseba je negotova v zvezi s spremembami

Igralec ima ambivalenten odnos do lastnega igranja. Pogosto v igri še uživa, čeprav se obenem že pričinja zavedati, da hazardiranje pušča tudi negativne posledice. V tej fazi mu lahko pomagate z vsem, kar ste se naučili o problematičnem igranju na srečo.

3. Priprava: Oseba se pripravlja na spremembe

Igralec čuti, da je pripravljen svoje igranje ali omejiti ali pa celo popolnoma opustiti. Postavi si omejitve v času in denarju. Nekateri igralci si postavijo datum v bližnji prihodnosti, ko bodo igranje opustili. Podpirajte te odločitve in nudite podporo.

4. Akcija: Oseba gre v akcijo

Igralec stopi v akcijo, želi si spremembe. Igranje je omejil ali celo opustil. Njegov boj zahteva ogromno volje in energije, zato potrebuje močno podporo bližnjih oseb, po možnosti tudi terapevta. Lahko se mu zgodijo tudi zdrsi, ki jih običajno premaga. To je sestavni del procesa spreminjanja starih navad v nove. Ti spodrsaljki se lahko izkoristijo za prilagoditev strategije, kako ostati na začrtani poti.

5. Vzdrževanje: Oseba vzdržuje nadzor

Oseba abstiniira najmanj šest mesecev in deluje v prid vzdrževanju novega stanja. Hazardiranje več ni ključni problem, zato lahko na površje priplavajo druge skrbi, kot so nezaceljene rane partnerja in prizadevanje za povrnitev zaupanja. Pomembno je, da te skrbi skupaj predelate, saj na ta način znižujete tveganje za recidiv. Če se spodrsljaj zgodi, je pomembno, da oseba čimprej ponovno preneha igrati. Če se zdrsi ponavljajo in jih oseba ne jemlje resno, se je treba zavedati, da oseba ni več v fazi "akcije", ampak je zdrsnila v prvo ali drugo fazo.

KAJ LAHKO PRIČAKUJETE NA POTI OKREVANJA

Ko patološki hazarder iz vsakdanjika črta igre na srečo, v njegovem življenju nenadoma zazeva velikanska praznina. Ta izpraznjeni prostor, ki so ga prej polnili hazardiranje in fantazije o hazardiranju, je treba zapolniti z drugimi vsebinami in dejavnostmi.

Oseba, ki je opustila igre na srečo, mora biti pripravljena na pojave nenadne in neustavljive želje po igranju. Pomembno je, da razvije svojo strategijo boja in se oboroži z različnimi tehnikami, s katerimi bo napade koprnenja pričakala pripravljena.

Preprečevanje recidiva je eden ključnih postopkov v zdravljenju vsake oblike zasvojenosti, saj so recidivi ena od značilnosti te motnje. Če želite, da bo abstinenca od iger na srečo na daljši rok uspešno, so potrebne odločenost, vztrajnost, zavezanost in stalna spodbuda.

Za osebo v fazi okrevanja je nadvse pomembno, da se nauči prepoznati vse nevarne situacije, ki utegnejo delovati kot sprožilec (*trigger*) hlepenja po igri.

V KAJ VERJAMEJO HAZARDERJI IN KAJ JE RES

Eno najmočnejših orodij v boju proti zasvojenosti z igrami na srečo je sprememba miselnosti pri osebi, ki ima težave. Hazarderji verjamejo v marsikaj, tudi vraževerje je pogosto del zgodbe. Svoji osebi lahko pomagata tako, da ji ponudite nov zorni kot oz. realni pogled na igre na srečo.

Običajno razmišljanje problematičnih igralcev je, da je z igrami na srečo mogoče služiti denar. Iluzija, da je to mogoče, je sestavni del koncepta iger na srečo. Igralci verjamejo v to, da so našli način, kako do finančne neodvisnosti.

Večina igralcev v kazino je prepričana, da igrajo proti krupjejem in kazino, kakor da gre za nekakšno vojno. Ne bi mogli biti bolj daleč od resnice. Lastniki kazina ne hazardirajo, saj v tem poslu zanje ni tveganja. Krupje nima prav nobenega vpliva na to, kam bo na ruleti padla kroglica. Ruleta zadrži približno 15 odstotkov vsega denarja, ki so ga igralci zamenjali za žetone. To je izvedljivo, ker kazino pri vsakem izplačilu zadrži minimalno provizijo.

Vse delo v korist lastnikov kazina opravi preprosta matematika. Lahko bi rekli, da obiskovalci kazina ne igrajo iger na srečo, ampak matematične igre. Dalj časa jih igrajo, večjo izgubo si pridelajo. Podobno delujejo tudi stavnice; tudi te zase zadržijo majhno provizijo, ki je vključena v stavne kvote.

Pa igralni avtomat? Igralni avtomat je računalnik, ki izvaja ukaze programske opreme, ki je vanj nameščena. Ta program ponavlja iz dneva v dan. Tudi če nekdo igra na istem avtomatu mesece in mesece, mu nabrane "izkušnje" ne pomagajo prav nič.

Lov za izgubami:

Drugo prepričanje problematičnih igralcev, ki ga je treba popraviti, je, da si je zaigrani denar mogoče povrniti z nadaljnjim hazardiranjem. Igralci verjamejo v to, da potrebujejo le en velik dobiček, ki bo pokril vse njihove prejšnje izgube. To seveda ni mogoče, zato si igralci z nadaljnjim hazardiranjem skupno izgubo le še povečujejo.

Zato je pomembno, da vaša oseba sprejme dejstvo, da je na denar, ki je bil zapravljen za igre na srečo, treba pozabiti. Nikoli več ga ni mogoče povrniti.

UREJANJE DRUŽINSKIH FINANC

Denarne težave, povzročene s hazardiranjem, lahko v vašo družino prinesejo velik stres. Prvi korak k urejanju financ je ocena finančnega položaja družine.

Koliko denarja je bilo zaigrano? So nastala kakšna posojila pri bankah ali dolgovi pri fizičnih osebah? Te informacije boste lahko zbrali le ob sodelovanju člana družine, ki hazardira.

Patološko hazardiranje deluje skrajno destruktivno na družinske finance in partnersko zvezo, zato je pomembna tudi ocena, v kakšnem stanju je vaš odnos s partnerjem, če ta hazardira.

Ena od posebnosti fenomena problematičnega igranja je, da hazarder pričakuje, da bo družina poskrbela za financiranje njegovega igranja ali pokrivanje dolgov. Če takšno "reševanje" zavrnete, s tem ne samo upočasnite ali celo ustavite finančno krvavenje družine, ampak lahko problematičnega hazarderja celo prisilite, da se dokončno sooči z zasvojenostjo.

Preprosto recite: "Oprosti, a ne morem več reševati tvojih težav s hazardiranjem."

NASVETI ZA ZAŠČITO DENARJA DRUŽINE:

Če oseba ni pripravljena na sodelovanje, ker se nahaja v fazi zanikanja težav, boste morali večino stvari postoriti sami. Vaša neodtujljiva pravica je, da zaščitite denar in premoženje družine. V nevarnosti je denar in vse, kar je možno spremeniti v denar.

- Vse račune plačujte sami.
- Odpovejte obstoječe prekoračitve na bančnih računih.
- Odprite ločeni bančni račun, na katerem bo odslej denar družine.
- Z delodajalcem se dogovorite, da vam plačo nakazuje na ločeni račun.
- Umaknite svoje ime s skupnih bančnih računov in kreditnih kartic.
- V stanovanju ne puščajte denarja ali kreditnih kartic.
- Dragocenosti (nakit, predmeti večje vrednosti) varno shranite v sefu na banki.

- Prosite sorodnike, prijatelje in sodelavce, naj vašemu hazarderju ne posojajo denarja.
- Priskrbite si pravni nasvet v zvezi z zaščito premoženja vaše družine.
- Če se oseba strinja (v primeru, da je vaš partner), si s pomočjo odvetnika uredite, da se odločanje o stvareh v zvezi z nepremičninami družine prenese izključno na vas.

Pozor: hazarderju dostopa do denarja za gospodinjstvo ne omejite ali preprečujte, če obstaja najmanjša možnost, da bi to lahko pripeljalo do psihičnega ali fizičnega nasilja!

Obupani hazarderji so pripravljeni groziti z najhujšim in grožnje tudi uresničiti.

Če je oseba pripravljena sodelovati, se trudi spremeniti in abstinira, bo delo za vas veliko lažje. V tem primeru lahko skupaj sestavite načrt, po katerem boste živeli v naslednjem obdobju. Eno od največjih skušnjav za svežega abstinenta predstavlja stik z denarjem. Denar je hrana za zasvojenost z igrami na srečo, zato je treba ta srečanja za nekaj časa čimbolj omejiti.

Nekaj nasvetov za sestavo načrta:

- Ves nadzor nad denarjem prevzemite vi oz. nekdo, ki ne hazardira.
- Skupaj pazljivo beležite vse družinske stroške.
- Sklenite dogovor, da vaš abstinent ne rokuje z nobenimi kreditnimi karticami. Kartice lahko skrijete, prekličete ali celo razrežete.
- Dostop do denarja ali kreditne kartice lahko odigra vlogo sprožilca hlepenja po hazardiranju, zato jih ne puščajte na vidnih mestih po stanovanju.
- Na osnovi skupnega dogovora omejite skupno tedensko vsoto denarja, s katero lahko razpolaga vaša oseba med abstiniranjem.
- Skupaj sestavite seznam zaigranega denarja in morebitnih dolgov.
- Sestavite plan odplačevanja ne hazarderskih in hazarderskih posojil oz. dolgov (če obstajajo).

Priporočljivo je, da takšen načrt sestavljate šele po mesecu ali dveh trajanja abstinence!

Če obstaja zelo velik hazarderski dolg in na vas pritiskajo posojilodajalci in banke, se skušajte posvetovati s finančnim svetovalcem, specializiranim za dolgove. Pojasnite mu, da gre za dolgove, povzročene z igrami na srečo.

SAMOPREPOVED

Če je oseba pripravljena na sodelovanje, je eden izmed mehanizmov za vzdrževanje abstinence in varovanje premoženja tudi inštitut "samoprepovedi".

Igralec lahko od gospodarske družbe, ki prireja igre na srečo preko spleta ali je pridobila koncesijo za prirejanje posebnih iger na srečo v igralnici ali igralnem salonu, zahteva, da mu za najmanj šest mesecev in največ tri leta prepove udeležbo pri igrah na srečo. V obdobju samoprepovedi igralec samoprepovedi ne more preklicati. Igralec mora biti opozorjen na posledice samoprepovedi.

Obrazec za samoprepoved zavezanec odda osebno pri koncesionarju v igralnici ali igralnem salonu s pisno izjavo ali pri prireditelju spletnih iger na srečo po spletu po opravljeni registraciji in varni prijavi v spletni igralni sistem, ki zagotavlja identifikacijo igralca.

Z enkratnim aktom je samoprepoved uveljavljena za območje celotne Slovenije; za vse igralnice, vse igralne salone ter domače prireditelje spletnih iger na srečo.

Vsi dolgovi morajo biti poplačani, a je smiselno, da jih odplačuje oseba, ki jih je povzročila, in da se odplačujejo počasi. Le na ta način bo lahko hazarder popolnoma dojel, kaj je družini povzročil s svojim hazardiranjem. Hazarder mora prevzeti polno odgovornost!

KAKO DOSEČI PREPOVED OBISKA S STRANI IGRALNICE

Člani družine nimajo pravice zahtevati, da prireditelj iger na srečo izda samoprepoved njihovemu članu družine brez njegove izrecne privolitve. Lahko pa si pomagata tako, da lastnikom igralnice napišete pismo in v njem natančno pojasnite obseg negativnih posledic hazardiranja družinskega člana na celotno družino. Predlagajte jim ukrep prepovedi obiska, ki ga igralnice in saloni sicer lahko izrečejo kadarkoli in komurkoli brez kakršnihkoli pojasnil. Prireditelji posebnih iger na srečo so po zakonu dolžni igralce opazovati in problematičnim igralcem svetovati v zvezi z njihovo težavo. S pismom boste dosegli to, da bo vaš družinski član odslej imel poseben status. Igralnica je z njegovim problematičnim igranjem seznanjena in ga mora opazovati. Upate lahko na to, da se bo igralnica zaradi lepše javne podobe odločila ravnati tako, kot ste ji svetovali, in bo osebi izdala prepoved obiska. V Sloveniji deluje 10 igralnic in 26 igralnih salonov z različnimi lastniki, tako da bo treba napisati več pisem.

BLOKIRANJE DOSTOPA DO HAZARDERSKIH VSEBIN NA SPLETU

Za blokiranje dostopa do tujih spletnih igralnic in stavnic obstaja nekaj izvrstnih in cenovno dostopnih programov tujih ponudnikov programske opreme. Program je treba namestiti na vse računalnike in pametne mobilne naprave, ki imajo dostop do interneta. Najbolj znani takšni programi so Gamban, Gamstop in Betfilter.

Dodatno lahko poskusite pri vaši banki doseči dogovor, da onemogoči prenos denarja z vašega računa na račune tujih družb, ki prirejajo spletne igre na srečo.

KAKO DO POMOČI

Skupine za samopomoč in strokovna obravnava znotraj ali zunaj javne zdravstvene mreže ne bodo prinesle okrevanja same po sebi. Predstavljajo le pomembno obliko podpore posamezniku, ki se je podal na pot k spremembi.

Anonimni hazarderji

V oktobru 2019 delujejo skupine v Ljubljani, Vojniku in Mariboru.

Tel: 031 299 473 | 031 734 728

E-pošta: anonimnihazarderji@gmail.com

Spletna stran: www.anonimni-hazarderji.eu

Gam-anon: Skupnost svojcev neobvladljivih hazarderjev

Skupine za pomoč svojcem delujejo v istih mestih kot Anonimni hazarderji.

E-pošta: gam.anon.slo@gmail.com

Mladi hazarder

Portal brezplačne pomoči pri težavah, ki so posledica hazardiranja.

Online svetovanje in brezplačne individualne psihoterapije v Ljubljani in Mariboru.

Tel: 040 88 99 18 (ob delavnikih med 9. In 17. uro)

E-pošta: pomoc@mladihazarder.si

Spletna stran: www.mladihazarder.si

Center za bolezní odvisnosti ZD Nova Gorica

Ambulanta, ki je opravila pionirsko delo na področju zdravljenja zasvojenosti z igrami na srečo.

Tel. (05) 33 83 265

Spletna stran: www.zd-go.si/ambulante/zdravljenje-odvisnosti

Slovenski hazarderji in njihovi bližnji iščejo pomoč tudi na drugih klinikah za odvajanje, psihiatričnih bolnišnicah, pri posameznih zasebnih psihiatrih in psihoterapevtih, na Centrih za socialno delo ter kriznih centrih za mlade. S svetovanjem se ukvarja še nekaj nevladnih organizacij po Sloveniji.

LITERATURA:

- Anthes W.L., Neiser B.A., Herreira J. (2000). *Problem Gamblers and Their Finances: A Guide for Treatment Professionals*. Denver, CO: National Endowment for Financial Education.
- Besednjak Valič T., Macur M. (2018). *Gambling policies in Slovenia: Financing tourism infrastructure, sports and designated nongovernmental organizations*. In *Gambling Policies in European Welfare States: Current Challenges and Future Prospects (Work and Welfare in Europe)*. Cham, Switzerland : Palgrave Macmillan.
- Besednjak Valič T., Makarovič M. (2017). *Outlining risk factors for youth problem gambling with possibilities for prevention - Situation in municipality Nova Gorica*. Vega: Research in Social Change, Volume 9, Issue 2.
- Dowling, N. A., Jackson, A. C., Thomas, S. A., & Frydenberg, E. (2010). *Children at risk of developing problem gambling*. Melbourne: Gambling Research Australia
- Dowling, N. (2014) *The impacts of problem gambling on the family*. (AGRC discussion paper No. 1) Melbourne: Australian Gambling Research Centre.
- Finančna uprava RS: *Zbirni podatki o igrah na srečo v obdobju 2012–2018*. Dostopno na: https://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Nadzor/Podrocja/Nadzor_iger_na_sreco/Opis/Zbirni_podatki_o_igrah_na_sreco_za_obdobje_2012-2018.xlsx
- Gambling Impact Society NSW Inc.(2014). *Problem gambling: A self help guide for families*. Dostopno na: <http://gisnsw.org.au/download/1352/>
- Komu, I. (2013.). *Gambling and problem gambling: briefly and clearly*. Tampere: National Institute for Health and Welfare.
- Macur, Mirna (2010). *Družbeno odgovorno igralništvo - Model evalvacije*. Raziskave in razprave, letnik 3, številka 1, str. 3-27.
- Makarchuk, K. & Hodgins, D. (1998). *Helping Yourself: A Selfhelp Manual for Concerned Significant Others and Problem Gamblers*. Calgary: Addictive Behaviours Laboratory, University of Calgary
- Makarovič, Matej (2010). *Towards the patterns of problem gambling in Slovenia*. Raziskave in razprave, letnik 3, številka 3, str. 21-48.
- Prochaska, J., Norcross, J. & Diclemente, C. (1994). *Changing for Good*. New York: William Morrow.
- Zakon o igrah na srečo. (2011). *Uradni list RS*, Št.14/2011. Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2011-01-0588>.

mladi hazarder

INFORMACIJE • NASVETI • POMOČ

Spletni portal brezplačne pomoči za mlade s težavami, ki so posledica iger na srečo.

Projekt sofinancira Ministrstvo za zdravje RS

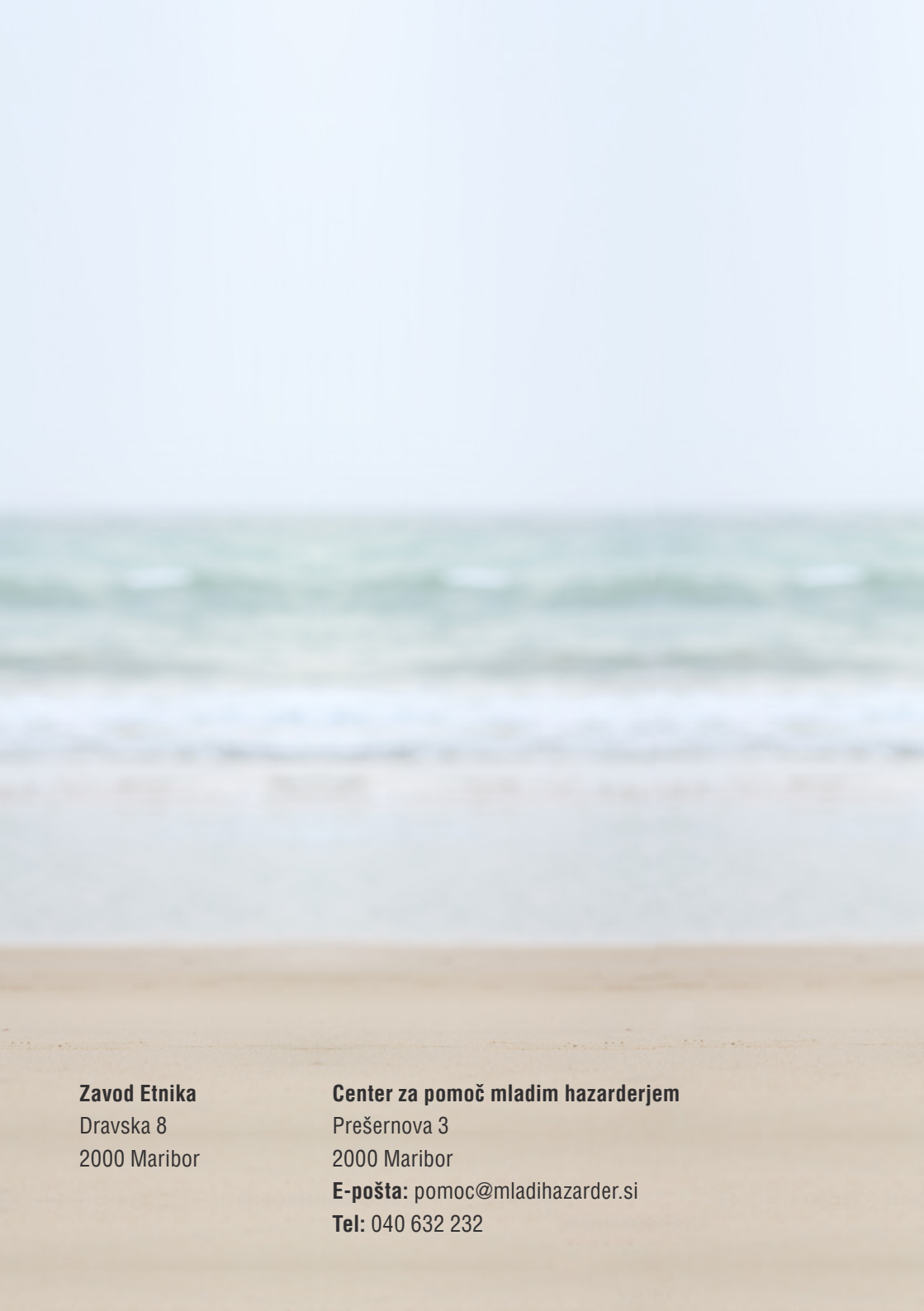
REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ZDRAVJE

MESTNA OBČINA MARIBOR

www.mladihazarder.si

Zavod Etnika
Dravska 8
2000 Maribor

Center za pomoč mladim hazarderjem
Prešernova 3
2000 Maribor
E-pošta: pomoc@mladihazarder.si
Tel: 040 632 232